

Sygn. akt II PK 137/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Myszka (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. W.

przeciwko Gimnazjum Nr [...]

o ustalenie prawa do urlopu dla poratowania zdrowia,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 grudnia 2012 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego [..]

z dnia 22 listopada 2011 r., sygn. akt [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2011 r. oddalił powództwo J. W. przeciwko Gimnazjum Nr [...] o ustalenie prawa do urlopu dla poratowania zdrowia.

Sąd ustalił, że powód rozpoczął pracę jako nauczyciel od 10 lutego 1992 r. i w tym zawodzie pracuje nadal. W dniu 6 października 2000 r. uzyskał stopień nauczyciela mianowanego, a 15 lipca 2010 r. stopień nauczyciela dyplomowanego. W trakcie dotychczasowego zatrudnienia powód pracował w Szkole Podstawowej nr [...] w okresie: od 10 lutego 1992 r. do 29 lutego 1992 r. w wymiarze 13/18 etatu, od 1 marca 1992 r. do 30 czerwca 1992 r. w wymiarze 1 etatu, od 1 września 1992 r. do 31 stycznia 1994 r. w wymiarze 1 etatu; w Szkole Podstawowej nr [...] w okresie: od 1 września 1994 r. do 31 sierpnia 2000 r. w wymiarze 1 etatu; w Zespole Szkół nr [...] w okresie: od 1 września 2000 r. do 31 sierpnia 2002 r. w wymiarze 1 etatu, od 1 września 2002 r. do 31 stycznia 2003 r. w wymiarze 15,3/18 etatu, od 1 lutego 2003 r. do 30 czerwca 2003 r. w wymiarze 1 etatu, od 1 lipca 2003 r. do 31 sierpnia 2003 r. w wymiarze 15,3/18 etatu; w Liceum Ogólnokształcącym nr [...] w okresie od 1 września do 31 sierpnia 2004 r. w wymiarze 12/18 etatu; w Zespole Szkół Ochrony Środowiska [...] w okresie od 1 września 2004 r. do 31 sierpnia 2005 r. w wymiarze 16/18 etatu; w Zespole Szkół nr [...] w okresie od 1 września 2005 r. do 31 sierpnia 2006 r. w wymiarze 1 etatu; w Gimnazjum nr [...] w okresie od 1 września 2006 r. do 30 czerwca 2007 r. w wymiarze 1 etatu; w Szkole Podstawowej nr [...] w okresie: od 1 września 2007 r. do 31 sierpnia 2008 r. w wymiarze 1 etatu, od 1 września 2008 r. do 31 sierpnia 2009 r. w wymiarze 17/18 etatu, zaś w pozwanym Gimnazjum nr [...] w okresie: od 18 września 2008 r. do 1 marca 2009 r. w wymiarze 6/18 etatu, od 2 marca 2009 r. do 19 czerwca 2009 r. w wymiarze 7/18 etatu, od 1 września 2009 r. (na czas nieokreślony) w wymiarze 15/18 etatu, od 1 września 2010 r. w wymiarze 1 etatu z wynagrodzeniem w kwocie 2.799 zł brutto.

W dniu 15 kwietnia 2011 r. J. W. wystąpił z wnioskiem o udzielenie mu urlopu dla poratowania zdrowia od dnia 1 września 2011 r., nie dołączając zaświadczenia o stanie zdrowia. W odpowiedzi dyrektor pozwanej poinformował powoda, że nie przysługuje mu prawo do urlopu dla poratowania zdrowia.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie, bowiem powód nie spełnił wszystkich przesłanek umożliwiających udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia, a

wynikających z art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.).

Sąd ten stwierdził bowiem, że urlopu takiego można udzielić nauczycielowi, którego staż pracy w szkole, przypadający bezpośrednio przed datą rozpoczęcia takiego pierwszego urlopu wynosi co najmniej 7 lat. Zdaniem Sądu, dopiero od daty 1 września 2010 r., jako daty początkowej zatrudnienia powoda u strony pozwanej, należało liczyć staż pracy uprawniający powoda do urlopu dla poratowania zdrowia, przy czym jednocześnie Sąd Rejonowy zaznaczył, że w okresie ostatnich 7 lat pracy J. W. przepracował na pełnym etacie łącznie 4 lata i 9 miesięcy.

Powyższe rozstrzygnięcie powód zaskarżył apelacją, zarzucając naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 73 Karty Nauczyciela, polegające na przyjęciu, że nauczyciel ubiegający się o pierwszy urlop dla poratowania zdrowia, musi wykazać się siedmioletnim okresem zatrudnienia w pełnym wymiarze zajęć, przypadającym bezpośrednio przed datą rozpoczęcia urlopu.

W odpowiedzi na apelację powoda strona pozwana wniosła o jej oddalenie w całości. W uzasadnieniu pozwany wskazał, że mając na uwadze wykładnię językową i celowościową art. 73 Karty Nauczyciela, należy przyjąć, iż warunkiem udzielenia nauczycielowi pierwszego urlopu dla poratowania zdrowia jest zatrudnienie w pełnym wymiarze na czas nieokreślony, po przepracowaniu co najmniej 7 lat w szkole.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 22 listopada 2011 r. oddalił apelację.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że w pełni podziela wykładnię prawa dokonaną przez Sąd pierwszej instancji. Uznał, że z art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela jasno wynika, iż nauczyciel, który złożył wniosek o udzielenie pierwszego urlopu dla poratowania zdrowia, winien legitymować się siedmioletnim stażem pracy, który przypada bezpośrednio przed urlopem, a ponadto świadczenie to może uzyskać jedynie nauczyciel zatrudniony w tym okresie w pełnym wymiarze czasu pracy na czas nieokreślony.

Wyrok ten został zaskarżony przez powoda skargą kasacyjną w całości. Powód zarzucił mu naruszenie prawa materialnego: art. 73 Karty Nauczyciela przez

błędną jego wykładnię, polegającą na przyjęciu, że bezpośrednio przed datą rozpoczęcia urlopu dla poratowania zdrowia powinien przypadać okres siedmioletniej pracy w szkole w pełnym wymiarze zajęć; § 6 i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, poprzez niewłaściwe ich zastosowanie, wbrew powszechnie przyjętym regułom składni języka polskiego, co doprowadziło do błędnego zinterpretowania art. 73 Karty Nauczyciela i uznania, że warunek siedmioletniej pracy przypadający bezpośrednio przed rozpoczęciem korzystania z prawa do urlopu dla poratowania zdrowia dotyczy także zatrudnienia nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć; art. 91b Karty Nauczyciela poprzez jego niezastosowanie, czego efektem było przyjęcie niewłaściwej interpretacji art. 73 Karty Nauczyciela.

W uzasadnieniu skargi powód podkreślił, że w świetle reguł wykładni przepisów prawnych ustawodawca nie stawia warunku legitymowania się przez nauczyciela stażem pracy w pełnym wymiarze godzin przez ostatnie 7 lat poprzedzających wniosek o udzielenie urlopu zdrowotnego. Warunek, jaki trzeba spełnić zarówno przy pierwszym, jak i następnych urlopiach zdrowotnych, to – zdaniem skarżącego - zatrudnienie w pełnym wymiarze, w chwili ubiegania się o to świadczenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw przede wszystkim dlatego, że powód nie spełnił zasadniczej przesłanki prawa do urlopu dla poratowania zdrowia. Z wiążącej Sąd Najwyższy podstawy faktycznej wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) wynika, że nie przedstawił on orzeczenia „lekarza ubezpieczenia zdrowotnego leczący nauczyciela” o potrzebie udzielenia nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia w rozumieniu § 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 października 2005 r. w sprawie orzekania o potrzebie udzielenia nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia (Dz.U. Nr 233, poz. 1999), wydanego na podstawie art. 73 ust. 11 Karty Nauczyciela. W myśl aktualnie obowiązujących przepisów (od 15 grudnia 2005 r.) orzeczenie to stanowi pierwszy i podstawowy warunek udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia. Inaczej kwestię tę

regulowały przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 23 listopada 2000 r. w sprawie trybu orzekania o potrzebie udzielenia nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia (Dz. U. z 2001 r. Nr 1, poz. 13), które zgodnie z art. 30 ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 111, poz. 1194 ze zm.) utraciło moc z dniem 22 października 2002 r. Jego § 2 stanowił bowiem, że lekarz ubezpieczenia zdrowotnego podejmuje czynności mające na celu wydanie orzeczenia, po otrzymaniu od nauczyciela zaświadczenia dyrektora szkoły, w której jest zatrudniony, potwierdzającego prawo do ubiegania się o urlop dla poratowania zdrowia, wystawionego według wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia. Uprzednio zatem wydanie orzeczenia uzależnione było od potwierdzenia przez dyrektora, że nauczyciel spełnia wszystkie pozamedyczne przesłanki prawa do urlopu. Takiego warunku nie formułują aktualne przepisy wykonawcze. W związku z tym na pierwszy plan wysuwa się warunek stanu zdrowia nauczyciela uzasadniający udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia, potwierdzony stosownym orzeczeniem lekarskim. Dopiero jego wypełnienie czyni koniecznym badanie pozostałych przesłanek prawa do tego świadczenia.

Zgodnie z art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela, „Nauczycielowi zatrudnionemu w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony, po przepracowaniu co najmniej 7 lat w szkole, dyrektor szkoły udziela urlopu dla poratowania zdrowia, w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia, w wymiarze nieprzekraczającym jednorazowo roku, z zastrzeżeniem ust. 2”. Skarżący wywodzi, że nie ma związku między warunkiem prawa do pierwszego urlopu dla poratowania zdrowia w postaci zatrudnienia w pełnym wymiarze zajęć z warunkiem przepracowania co najmniej 7 lat w szkole. Inaczej rzecz ujmując, zarzut skargi oparty jest na twierdzeniu, że warunkiem prawa do urlopu dla poratowania zdrowia nie jest przepracowanie co najmniej 7 lat w szkole w pełnym wymiarze zajęć, bowiem ten warunek zastrzeżony został wyłącznie dla zatrudnienia w chwili składania wniosku o urlop.

W interpretacji powyższego przepisu nie ma decydującego znaczenia art. 91b Karty Nauczyciela. Po pierwsze, zawarte w nim normy prawa pracy (ale już nie emerytalne) - uzależniające uprawnienia od wymiaru zajęć - odnoszą się do

aktualnego, a nie byłego zatrudnienia nauczyciela. Po drugie, art. 73 stanowi odrębną i zupełną regulację dotyczącą uprawnień nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w przedszkolach, szkołach i placówkach wymienionych w art. 1 ust. 1 Karty Nauczyciela w zakresie urlopu dla poratowania zdrowia. W przeciwnym razie należałoby przyjąć, że również nauczyciel zatrudniony w wymiarze niższym niż połowa obowiązującego wymiaru zajęć (w chwili składania wniosku o urlop) ma prawo do urlopu dla poratowania zdrowia (art. 91b ust. 1 nie wyłącza stosowania art. 73 do nauczycieli zatrudnionych w wymiarze niższym niż połowa obowiązującego wymiaru zajęć), czemu sprzeciwia się treść art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela, z którego *expressis verbis* wynika, że dyrektor szkoły udziela tego urlopu nauczycielowi zatrudnionemu w pełnym wymiarze zajęć.

Jednym z argumentów przemawiających za wykładnią przedstawioną w skardze mogłoby być oddzielenie zwrotu „po przepracowaniu co najmniej 7 lat w szkole” przecinkiem od pierwszej części zadania „Nauczycielowi zatrudnionemu w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony”, co wskazywałoby, że jest to warunek odrębny, niezwiązany z wymaganiem zatrudnienia w pełnym wymiarze zajęć. W doktrynie podnosi się, że przecinek pełnić może również funkcję spójnika budującego określenie szeregowie i służy do oddzielenia elementów wyliczenia, co umożliwia interpretowanie, że stanowi on wówczas odpowiednik spójnika koniunkcji (S. Wronkowska, M. Zieliński: Problemy i zasady redagowania tekstów prawnych, Warszawa 1993, s. 154). W myśl § 56 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie "Zasad techniki prawodawczej" (Dz.U. Nr 100, poz. 908), w obrębie artykułu (ustępu) zawierającego wyliczenie wyróżnia się dwie części: wprowadzenie do wyliczenia oraz punkty; wyliczenie może kończyć się częścią wspólną, odnoszącą się do wszystkich punktów. Biorąc to pod uwagę, można by przyjąć, że w komentowanym przepisie wprowadzeniem jest fraza: „dyrektor szkoły udziela urlopu dla poratowania zdrowia nauczycielowi”, a wyliczone warunki odnoszące się do nauczyciela to: 1) zatrudnienie w pełnym wymiarze zajęć, 2) zatrudnienie na czas nieokreślony, 3) przepracowanie co najmniej 7 lat w szkole. Pierwsze dwa dotyczą czasu aktualnego z daty składania wniosku o urlop, trzeci zaś okresu bezpośrednio poprzedzającego. Należy jednak

zwrócić uwagę, że omawiany przepis ma postać zdania wielokrotnie złożonego o odwróconym szyku i w związku przy poszukiwaniu związków między poszczególnymi fragmentami zdania, którym należy nadać charakter normotwórczy, pierwszeństwo może mieć wykładnia uwzględniająca powszechnie przyjęte reguły składni języka polskiego. Stosując je zaś, zauważyć należy, że podmiotem w zdaniu jest rzeczownik „dyrektor”, a orzeczeniem czasownik „udziela”. Z punktu widzenia czasownika „udziela” jego dalszym dopełnieniem, odpowiadającym na pytanie: komu?, jest rzeczownik „nauczycielowi”, który z kolei określa przydawka integralna (wyznaczająca zakres tego rzeczownika) „zatrudnionemu w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony”. Zwrot zaś „po przepracowaniu co najmniej 7 lat w szkole” ma charakter oddzielnego zgodnie zasadami interpunkcji dopowiedzenia (wtrącenia) w zdaniu. Dopowiedzenie to stanowi jednocześnie skrót zdania podrzędnie złożonego (zdania okolicznikowego czasu) skonstruowanego za pomocą przyimka „po” i rzeczownika odsłownego „przepracowaniu”, w którym podmiotem jest wykonawca czynności, czyli „nauczyciel” określony przydawką integralną „zatrudniony w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony”. Ostatecznie więc analiza logiczno-gramatyczna komentowanego przepisu prowadziaby do wniosku, że „przepracować” co najmniej 7 lat w szkole ma nauczyciel zatrudniony w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony.

Wobec przedstawionych wątpliwości związanych z wyinterpretowaniem znaczenia art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela przy zastosowaniu reguł językowych pozostaje odwołanie się do wykładni funkcjonalnej, do której niejednokrotnie odwoływał się Sąd Najwyższy, kiedy stwierdzał, że wykładnia logiczno-językowa przepisów Karty Nauczyciela nie prowadzi do jednoznacznych rezultatów (zob. np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., II PZP 5/05, OSNP 2005 nr 24, poz. 387).

Urlop dla poratowania zdrowia jest szczególnym uprawnieniem osób wykonujących zawód nauczyciela, związanym z narażeniem tej grupy zawodowej na ryzyko choroby zawodowej. Nie przysługuje on z tytułu niezdolności do pracy, ale w celu poprawy stanu zdrowia i zapobieżenia eliminacji nauczyciela z zawodu z uwagi na niezdolność do pracy w związku z chorobą zawodową. Zdaniem Sądu Najwyższego rozpoznającego niniejszą sprawę, warunek przepracowania co

najmniej 7 lat w szkole interpretować należy więc zgodnie z prewencyjnym celem urlopu dla poratowania. Nie ma zatem podstaw do uzależniania prawa do tego świadczenia od warunku uprzedniego zatrudnienia przez co najmniej 7 lat na czas nieokreślony oraz łączenie przesłanki co najmniej siedmioletniego okresu pracy w szkole z zatrudnieniem w tej szkole, w której nauczyciel ubiega się o urlop dla poratowania zdrowia (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2012 r., III PZP 1/12 OSNP 2012 nr 15-1, poz. 187). Prawdopodobieństwo bowiem wystąpienia choroby zawodowej (przewlekłej choroby narządu głosu spowodowanej nadmiernym wysiłkiem głosowym) u nauczyciela nie zależy od tego, czy był on zatrudniony na czas nieokreślony w jednej (danej) szkole, natomiast rośnie wraz z długością okresu zatrudnienia w zawodzie nauczyciela oraz wraz z rozmiarem wykonywanych obowiązków i związanym z tym większym obciążeniem dla zdrowia. Kryteria wewnętrznego zróżnicowania w ramach grupy zawodowej nauczycieli są sprawiedliwe i zgodne z zasadą równości, jeżeli odpowiadają podstawie wprowadzenia szczególnej, korzystniejszej dla danej grupy, regulacji (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2009 r., K 65/07, OTK-A 2009 nr 4, poz. 53). W tym aspekcie różnica w obciążeniu obowiązkami nauczycielskimi w okresie poprzedzającym wystąpienie z wnioskiem o urlop dla poratowania zdrowia stanowi usprawiedliwione kryterium dyferencjacji uprawnień nauczycieli związanych z ochroną zdrowia. Dlatego też, odstępując od wykładni językowej na rzecz wykładni funkcjonalnej, Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że nauczyciel ma prawo do pierwszego urlopu dla poratowania zdrowia po przepracowaniu co najmniej 7 lat w zawodzie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć, bezpośrednio przypadających przed datą rozpoczęcia urlopu dla poratowania zdrowia.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.